Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

16. juni 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — socialpolitik — direktiv 2010/18/EU — den reviderede rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP og EFS — balance mellem arbejdsliv og familieliv — en arbejdstagende andelshavers tilbagevenden efter barselsorlov — anmodning om nedsættelse af arbejdstid og om tilrettelæggelse af arbejdstid — situation, der ikke henhører under anvendelsesområdet for den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1 — det præjudicielle spørgsmål kan ikke antages til realitetsbehandling«

I sag C-351/14,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Juzgado de lo Social nº 33 de Barcelona (arbejdsret nr. 33 i Barcelona, Spanien) ved afgørelse af 15. juli 2014, indgået til Domstolen den 22. juli 2014, i sagen:

Estrella Rodríguez Sánchez

mod

Consum Sociedad Cooperativa Valenciana,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Ilešič, og dommerne C. Toader, A. Rosas, A. Prechal (refererende dommer) og E. Jarašiūnas,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 18. november 2015,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Consum Sociedad Cooperativa Valenciana ved abogados C. Durá Valero og C. Villarino Moreno

— den spanske regering ved A. Gavela Llopis, som befuldmægtiget

— den franske regering ved G. de Bergues, D. Colas og R. Coesme, som befuldmægtigede

— den ungarske regering ved M. Fehér, G. Koós og A. Pálfy, som befuldmægtigede

* Processprog: spansk.

— Europa-Kommissionen ved S. Pardo Quintillán og D. Roussanov, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 3. marts 2016,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af § 1, stk. 2, § 6, stk. 1, og § 8, stk. 2, i den reviderede rammeaftale vedrørende forældreorlov, der blev indgået den 18. juni 2009 (herefter »den reviderede rammeaftale«), som findes i bilaget til Rådets direktiv 2010/18/EU af 8. marts 2010 om iværksættelse af den reviderede rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP og EFS, og om ophævelse af direktiv 96/34/EF (EFT 2010, L 68, s. 13).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem Estrella Rodríguez Sánchez og Consum Sociedad Cooperativa Valenciana (herefter »Consum SCV«) vedrørende sidstnævntes afslag på at imødekomme en anmodning fra Estrella Rodríguez Sánchez om en tilpasning af hendes arbejdstid.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Direktiv 2010/18 ophævede med virkning fra den 8. marts 2012 Rådets direktiv 96/34/EF af 3. juni 1996 om den rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS (EFT 1996, L 145, s. 4).

4 Artikel 1 i direktiv 2010/18 fastsætter:

»Med dette direktiv iværksættes den reviderede rammeaftale vedrørende forældreorlov […]«

5 Direktivets artikel 3, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv eller sikrer sig, at arbejdsmarkedets parter har indført de nødvendige bestemmelser ad aftalemæssig vej, senest den 8. marts 2012. De underretter straks Kommissionen herom.

[...]«

6 Følgende fremgår af præamblen til den reviderede rammeaftale:

»Denne rammeaftale […] reviderer den rammeaftale vedrørende forældreorlov, der blev indgået den 14. december 1995, og indeholder minimumsforskrifter vedrørende forældreorlov som et vigtigt middel til at forene arbejdsliv og familieliv og til at fremme lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder.

[...]

I. Generelle betragtninger [...]

3. Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder af 7. december 2000 og dets artikel 23 og 33 om ligestilling mellem mænd og kvinder samt familieliv og arbejdsliv

[...]

15. Denne aftale er en rammeaftale, som indeholder minimumsforskrifter for og bestemmelser om forældreorlov, som ikke er det samme som barselsorlov, og arbejdsfrihed som følge af force majeure, og den overlader det til medlemsstaterne og til arbejdsmarkedets parter at indføre betingelserne for at få adgang hertil og gennemførelsesbestemmelserne, således at der kan tages hensyn til forholdene i den enkelte medlemsstat.

[...]«

7 Den reviderede rammeaftales § 1, stk. 2, bestemmer:

»Denne aftale finder anvendelse på alle arbejdstagere, mænd såvel som kvinder, der har en ansættelseskontrakt eller et ansættelsesforhold, som er defineret ved lov, kollektiv overenskomst og/eller gældende praksis i den enkelte medlemsstat.«

8 Den reviderede rammeaftales § 2, stk. 1, lyder således:

»I medfør af denne aftale har arbejdstagere, mænd såvel som kvinder, individuel ret til forældreorlov i forbindelse med et barns fødsel eller i forbindelse med adoption af et barn, for at den pågældende kan passe dette barn, indtil barnet har nået en nærmere fastsat alder, der kan være op til otte år, og som fastlægges af medlemsstaterne og/eller arbejdsmarkedets parter.«

9 Den reviderede rammeaftales § 3, stk. 1, bestemmer:

»Adgangsbetingelserne for og gennemførelsesbestemmelserne vedrørende forældreorlov fastlægges ved lov og/eller kollektive overenskomster i medlemsstaterne under overholdelse af minimumsforskrifterne i denne aftale. [...]

[...]«

10 Den reviderede rammeaftales § 6 med overskriften »Genoptagelse af arbejdet« bestemmer i stk. 1:

»For at fremme en bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv skal medlemsstaterne iværksætte de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at arbejdstagere, når de vender tilbage fra forældreorlov, kan anmode om ændrede arbejdstider og/eller -mønstre i en nærmere omhandlet periode. Arbejdsgivere skal overveje og besvare sådanne anmodninger under hensyntagen til både arbejdsgiveres og arbejdstageres behov.

De nærmere bestemmelser fastsættes i overensstemmelse med national ret, kollektive overenskomster og/eller gældende praksis.«

11 Den reviderede rammeaftales § 8 med overskriften »Afsluttende bestemmelser« bestemmer bl.a.:

»[...]

2. Gennemførelsen af bestemmelserne i denne aftale udgør ikke en gyldig begrundelse for at sænke det generelle niveau for beskyttelse af arbejdstagerne på det område, der dækkes af denne aftale. Dette berører ikke medlemsstaternes og/eller arbejdsmarkedets parters ret til under hensyn til

udviklingen (herunder indførelse af en bestemmelse om, at retten ikke kan overdrages) at udarbejde afvigende love og administrative eller aftaleretlige bestemmelser, forudsat at mindstekravene i denne aftale er overholdt.

[...]

4. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme Rådets afgørelse senest to år efter dens vedtagelse eller sikrer sig, at arbejdsmarkedets parter inden udgangen af denne periode har indført de nødvendige foranstaltninger ad aftalemæssig vej. [...]

[...]«

Spansk ret

12 Den forelæggende ret har angivet, at direktiv 2010/18 ikke gav anledning til vedtagelse af særlige gennemførelsesforanstaltninger i spansk ret. Kommissionen har i sine bemærkninger præciseret, at Kongeriget Spanien har meddelt den, at gennemførelsen af dette direktiv allerede var sikret ved bestemmelserne i Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley des Estatudo de los Trabajadores (kongeligt dekret nr. 1/1995 om godkendelse af den kodificerede udgave af lov om arbejdstageres rettigheder) af 24. marts 1995 (BOE nr. 75 af 29.3.1995, s. 9654, herefter »lov om arbejdstageres rettigheder«).

Lov om arbejdstageres rettigheder

13 Artikel 1, stk.1, i lov om arbejdstageres rettigheder har følgende ordlyd:

»Denne lov finder anvendelse på arbejdstagere, der frivilligt tilbyder deres tjenesteydelser mod betaling for en andens regning inden for rammerne af en organisation og efter anvisning fra en fysisk eller juridisk person, kaldet arbejdsgiver eller virksomhedsejer. [...]«

14 Med ley 39/1999 para promover la conciliación de la vida familiar y laboral de las personas trabajadoras (lov 39/1999 om forening af familie- og arbejdsliv for arbejdstagere) af 5. november 1999 (BOE nr. 266 af 6.11.1999, s. 38934) er der indført visse ændringer af lov om arbejdstageres rettigheder.

15 Begrundelsen for denne lov indeholder bl.a. følgende præciseringer:

»[...] på fællesskabsområdet er moderskab og faderskab i bredeste forstand omhandlet i [**Rådets direktiv 92/85/EØF af 19. oktober 1992 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere som er gravide, som lige har født, eller som ammer (tiende særdirektiv i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 89/391/EØF) (EFT 1992, L 348, s. 1), og direktiv 96/34**]. **Det første direktiv vedrører sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer. Ifølge det andet direktiv om den rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS, er forældreorlov og arbejdsfrihed som følge af force majeure vigtige midler til at forene arbejdsliv og familieliv og til at fremme lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder**.

Denne lov sikrer gennemførelse i spansk ret af de retningslinjer, der er opstillet i folkeretten og fællesskabsretten og går videre end det minimumsniveau for beskyttelse, der er fastsat i disse retningslinjer. [...]«

16 Som følge af de ændringer af lov om arbejdstageres rettigheder, der blev gennemført med lov 39/1999, bestemmes følgende i dens artikel 37, stk. 5 og 6:

»5. Enhver, der direkte som værge passer et barn under 6 år […], har ret til at få nedsat sin arbejdstid med mindst en tredjedel og højst halvdelen, med en proportional nedsættelse af lønnen. [...]

6. Den konkrete tilrettelæggelse af arbejdstiden og bestemmelse af den [i stk. 5] omhandlede varighed af arbejdstidsnedsættelsen påhviler arbejdstageren inden for rammerne af dennes normale arbejdstid. [...]«

17 Lov 39/1999 indeholder en »Første tillægsbestemmelse«, der er affattet således:

»Arbejdstagende andelshavere eller deltagende arbejdstagere i andelsselskaber samt arbejdstagere i selskaber med deltagende arbejdstagere kan i forbindelse med barselsorlov, risikoperioder under graviditet, adoption og modtagelse påberåbe sig de fordele, der indføres med denne lov, uanset deres tilknytning til den sociale sikringsordning, de er en del af, med de særlige kendetegn, der gør sig gældende for et medlemsforhold.«

18 Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (forfatningslov 3/2007 om faktisk lighed mellem mænd og kvinder) af 22. marts 2007 (BOE nr. 71 af 23.3.2007, s. 12611) har ligeledes ændret lov om arbejdstageres rettigheder.

19 Efter disse ændringer bestemmer artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder:

»Arbejdstageren har ret til at tilrettelægge længden og fordelingen af sin arbejdstid med henblik på effektivt at gøre sin ret til at forene sit privatliv, sit familieliv og sit arbejdsliv gældende i henhold til de i den kollektive overenskomst eller i aftalen med arbejdsgiveren fastsatte retningslinjer, i alle tilfælde under overholdelse af den kollektive overenskomsts bestemmelser.«

20 Artikel 48, stk. 4, i lov om arbejdstageres rettigheder har følgende ordlyd:

»I tilfælde af fødsel suspenderes kontrakten i en uafbrudt periode på 16 uger […]. Orloven afholdes, som moderen ønsker, idet det dog er en betingelse, at seks uger afholdes umiddelbart efter fødslen. [...]«

Lovgivningen om andelsselskaber

– Lov 8/2003 om andelsselskaber i regionen Valencia

21 Artikel 89 i Ley 8/2003 de Cooperativas de la Comunidad Valenciana (lov 8/2003 om andelsselskaber i regionen Valencia) af 24. marts 2003 (BOE nr. 87 af 11.4.2003, s. 14308) bestemmer:

»1. Arbejdsandelsselskaber er andelsselskaber, som samler fysiske personer, der gennem deres arbejde på heltid eller deltid driver økonomisk eller erhvervsmæssig virksomhed med produktionen af varer eller tjenesteydelser for tredjeparter. De arbejdstagere, som er i stand til lovligt at indgå kontrakter om levering af deres arbejdsydelser, skal anses for arbejdstagende andelshavere [...].

[...]

3. De arbejdstagende andelshaveres forhold til andelsselskabet er et medlemsforhold, og derfor skal vedtægterne, forretningsordenen eller generalforsamlingen fastsætte medlemmets beskæftigelsesstatus, der som minimum skal omfatte følgende emner:

a) tilrettelæggelsen af arbejdsydelsen

b) den funktionelle og/eller geografiske mobilitet

c) jobklassifikationen

d) helligdage, ferier og orlov

e) arbejdstidens varighed, jobrotation og den ugentlige hviletid

f) årsagerne til suspendering eller opsigelse af ansættelsesforholdet

g) dividende [...]

h) andelshavernes øvrige arbejdsbetingede rettigheder og forpligtelser, som andelsselskabet måtte fastsætte.

Under alle omstændigheder skal den vedtægtsbestemte regulering af arbejdstidens varighed, den ugentlige hviletid, helligdage, ferier, orlov og årsager til ophævelse eller opsigelse af ansættelsesforholdet overholde de i den nationale lovgivning om andelsselskaber fastsatte minimumsbestemmelser.

[...]

På alle områder vedrørende arbejdsandelsselskaber, der ikke udtrykkeligt er omfattet af denne lov, er andelsforholdet endvidere underlagt bestemmelserne herom i den statslige lov om andelsselskaber.«

– Lov 27/1999 om andelsselskaber

22 Artikel 80 i Ley 27/1999 de Cooperativas (lov 27/1999 om andelsselskaber) af 16. juli 1999 (BOE nr. 170 af 17.7.1999, s. 27027) bestemmer bl.a.:

»1. Arbejdsandelsselskaber er andelsselskaber, der har til formål at give andelshaverne beskæftigelse, som de skal udføre personligt og direkte, på heltid eller deltid, via en fælles tilrettelæggelse af produktionen af varer eller tjenesteydelser for tredjeparter. [...] Forholdet mellem de arbejdstagende andelshavere og andelsselskabet er et medlemsforhold.

[...]

4. De arbejdstagende andelshavere har regelmæssigt inden for en frist på højst en måned ret til udbetalinger kaldet »dividende«, som er en udlodning af andelsselskabets overskud, som ikke er løn, og som er afhængig af deltagelsen i andelsvirksomheden.

5. De arbejdstagende andelshaveres arbejdsplads og andelshaverne selv er underlagt sundheds- og arbejdsmiljøstandarderne, der finder anvendelse under hensyntagen til de særlige karakteristika i tilknytning til det selvforvaltende medlemsforhold mellem de arbejdstagende andelshavere og deres andelsselskab.

[...]«

Vedtægterne i Consum SCV

23 Følgende fremgår af artikel 14.7 i vedtægterne for Consum SCV:

»Den arbejdstagende andelshaver har ret til at tilrettelægge længden og fordelingen af sin arbejdstid med henblik på effektivt at gøre sin ret til forening af privatliv, familieliv og arbejdsliv gældende på vilkår, der fastsættes i samarbejde med den ansvarlige for den pågældende produktionsenhed. Kan de ikke nå til enighed, afgøres spørgsmålet af socialudvalget, efter høring af de to parter, idet dette udvalg bestræber sig på at finde løsninger, der gør det muligt at sikre denne rets effektive karakter.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

24 Consum SCV er et andelsselskab, som er omfattet af lov 8/2003. Det omfatter mere end 450 supermarkeder, og dets formål består bl.a. i at skaffe fast arbejde til dets arbejdstagende andelshavere.

25 Estrella Rodríguez Sánchez er arbejdstagende andelshaver i Consum SCV og tilknyttet afdelingen »kasselinje/genopfyldning« i et indkøbscenter. Den 25. juni 2012 underskrev hun en andelskontrakt, der er underlagt selskabets vedtægter, særlig dets forretningsorden. Hendes arbejdsmønster og arbejdstid var en ugeturnusordning med en morgenturnus fra mandag til lørdag (fra kl. 8:00-15:00), en eftermiddagsturnus fra mandag til lørdag (fra kl. 15:00-22:00) og to søndage om måneden (fra kl. 8:30-15:00).

26 Estrella Rodríguez Sanchez fødte et barn den 19. august 2013. Ved afslutningen af hendes barselsorlov indgav hun den 17. december 2013 en anmodning, hvorved hun under henvisning til, at hun var barnets værge og i henhold til artikel 37, stk. 5 og 6, i lov om arbejdstageres rettigheder anmodede om nedsættelse af arbejdstiden til 30 timer om ugen og ansættelse i en stilling med en fast arbejdstid om morgenen mandag til fredag fra kl. 9:00-15:00.

27 Den 24. januar 2014 godkendte Consum SCV denne anmodning om nedsættelse af arbejdstiden, men afviste den anden af hendes anmodninger, idet det gjorde gældende, at en accept af denne arbejdstid ville medføre for meget personale i morgenturnussen.

28 Estrella Rodríguez Sanchez anlagde i februar 2014 sag til prøvelse af dette afslag ved Juzgado de lo social nº 33 de Barcelona (arbejdsret nr. 33 i Barcelona, Spanien).

29 I marts 2014 blev sagen udsat på denne rets foranledning, så der kunne indledes en procedure i henhold til artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder. Estrella Rodríguez Sanchez sendte således en ny anmodning til Consum SCV støttet på denne bestemmelse og på hendes ret til forening af familieliv og arbejdsliv, idet hun i denne forbindelse gjorde gældende, at det var nødvendigt for hende at tilpasse sin arbejdstid til åbningstiderne i hendes barns vuggestue.

30 Consum SCV var indforstået med nedsættelsen af arbejdstiden, men besvarede ikke anmodningen om tilrettelæggelse af arbejdstiden, og sendte heller ikke den pågældende anmodning til det i forretningsordenens artikel 17, stk. 4, omhandlede socialudvalg.

31 Juzgado de lo Social nº 33 de Barcelona (arbejdsret nr. 33 i Barcelona) har fremhævet, at tvisten mellem parterne nu er begrænset til spørgsmålet om en eventuel tilpasning af arbejdstider og -mønstre i henhold til artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder, idet nedsættelsen af arbejdstiden i henhold til samme lovs artikel 37, stk. 5, allerede er opnået.

32 Den forelæggende ret er i denne forbindelse i tvivl om, hvorvidt den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, kan påvirke løsningen af den tvist, der er blevet indbragt for den.

33 Den har anført, at det i lyset heraf for det første skal afgøres, om det forhold, der forbinder en arbejdstagende andelshaver og et andelsselskab, er omfattet af anvendelsesområdet for den reviderede rammeaftale således som defineret i denne aftales § 1, stk. 2.

34 Den forelæggende ret har for det andet anført, at såfremt det fastslås, at det omhandlede forhold ikke udgør en ansættelseskontrakt eller et ansættelsesforhold som omhandlet i § 1, stk. 2, er det rækkevidden af den reviderede rammeaftales § 8, stk. 2, som skal undersøges. Eftersom det fremgår af den første tillægsbestemmelse i lov 39/1999, at den spanske lovgiver har udvidet rammeaftalen vedrørende forældreorlov, som er vedlagt direktiv 96/34, til at omfatte arbejdstagende andelshavere, skal det nemlig afgøres, om den omstændighed at indskrænke denne udvidelse inden for rammerne af gennemførelsen af den reviderede rammeaftale vil kunne sænke det generelle niveau for beskyttelse af arbejdstagere i strid med den reviderede rammeaftales § 8, stk. 2.

35 Såfremt det, for det tredje, antages, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, spørger den forelæggende ret, om denne paragraf er blevet korrekt gennemført i national ret, henset til artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder og til artikel 14, stk. 7, i Consum SCV's forretningsorden.

36 Såfremt det kan uddrages af svaret på det foregående spørgsmål, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, ikke er blevet gennemført korrekt, opstår for det fjerde og endeligt spørgsmålet om, hvorvidt denne paragraf har horisontal direkte virkning, idet der dels tages hensyn til, at denne paragraf fastlægger klare forpligtelser, og dels til, at den reviderede rammeaftale udgør et instrument til gennemførelse af det genelle ligebehandlingsprincip, der er anerkendt i artikel 23 og 33 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.

37 På denne baggrund har Juzgado de lo Social nº 33 de Barcelona (arbejdsret nr. 33 i Barcelona) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er et ansættelsesforhold mellem en »socio-trabajador« (arbejdstagende andelshaver) og et »cooperativa de trabajo asociado« (arbejdsandelsselskab), som det, der er reguleret ved artikel 80 i lov 27/1999 om andelsselskaber (Ley 27/99 de Cooperativas) og artikel 89 i Ley 8/2003 de Cooperativas de la Comunidad Valenciana (lov 8/2003 om andelsselskaber i regionen Valencia), omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2010/18 om [den reviderede rammeaftale], hvilken aftale er defineret i denne rammeaftales § 1, stk. 2, og kan dette forhold, selv om det i de nationale retsregler og retspraksis betegnes som »selskabsmæssigt«, anses for at være et »ansættelsesforhold« som omfattet af EU-retten?

Det andet spørgsmål stilles subsidiært, såfremt det første spørgsmål besvares benægtende.

2) Skal § 8, stk. 2, i [den reviderede rammeaftale], nærmere bestemt den bestemmelse, hvorefter »[g]ennemførelsen af bestemmelserne i denne aftale [ikke] udgør en gyldig begrundelse for at sænke det generelle niveau for beskyttelse af arbejdstagerne på det område, der dækkes af denne aftale«, fortolkes således, at hvis medlemsstaten ikke udtrykkeligt har gennemført direktiv 2010/18, kan det beskyttelsesområde, som medlemsstaten selv definerede, da den gennemførte det tidligere direktiv 96/34, ikke indskrænkes?

Kun såfremt et af disse to spørgsmål besvares bekræftende, og såfremt direktiv 2010/18 kan anses for at finde anvendelse på et associeret ansættelsesforhold som sagsøgerens, forelægges af de grunde, der er anført nedenfor, følgende øvrige spørgsmål:

3) Skal § 6 i [den reviderede rammeaftale], der er knyttet som bilag til direktiv 2010/18, fortolkes således, at der er en forpligtelse til, at den nationale gennemførelsesregel eller -overenskomst omfatter og tydeliggør virksomhedsejernes forpligtelse til at »overveje« og »besvare« arbejdstagernes anmodninger om »ændrede arbejdstider og/eller -mønstre«, når de vender tilbage

fra forældreorlov, under hensyntagen til både arbejdsgiveres og arbejdstageres behov, og at gennemførelseskravet ikke kan anses for at være opfyldt ved en national retsforskrift eller selskabsmæssig forskrift, der gør den faktiske gennemførelse af denne rettighed betinget af, at virksomhedsejeren udelukkende på grundlag af eget skøn vælger at efterkomme de nævnte anmodninger?

4) Har § 6 i [den reviderede rammeaftale] i lyset af artikel 3 i direktiv [2010/18] og de »afsluttende bestemmelser« i rammeaftalens § 8 i tilfælde af manglende gennemførelse »direkte horisontal« virkning, henset til, at der er tale om en EU-retlig minimumsbestemmelse?«

Formaliteten med hensyn til de præjudicielle spørgsmål

38 Som det fremgår af de forelagte spørgsmål og de oplysninger, som er afgivet i forbindelse hermed, hvilke fremgår af forelæggelseskendelsen, således som gengivet i denne doms præmis 31-36, spørger den forelæggende ret nærmere bestemt om, hvorvidt den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, som er genstand for det tredje og det fjerde spørgsmål, skal fortolkes således, at den kan påvirke løsningen af den sag, som verserer for den forelæggende ret. Hvad angår det første og det andet spørgsmål er formålet hermed blot – inden undersøgelsen af denne paragraf – indledningsvis at undersøge, om et forhold, som det, der forbinder sagsøgeren i hovedsagen med Consum SCV, som hun er arbejdstagende andelshaver i, er omfattet af anvendelsesområdet for den reviderede rammeaftale, enten, som omhandlet i det første spørgsmål, fordi et sådant forhold udgør en ansættelseskontrakt eller et ansættelsesforhold som omhandlet i den reviderede rammeaftales § 1, stk. 2, eller, som omhandlet i det andet spørgsmål, og såfremt en sådan kvalificering ikke kan lægges til grund, fordi afslaget på at lade en sådan arbejdstagende andelshaver være omfattet af bestemmelserne i den reviderede rammeaftale i det foreliggende tilfælde vil udgøre en sænkning af det generelle niveau for beskyttelse af arbejdstagerne, som er forbudt i henhold til denne aftales § 8, stk. 2.

39 Det skal indledningsvis bemærkes, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, som det fremgår af dens ordlyd, vedrører de situationer, hvor en arbejdstager, som »vender tilbage fra forældreorlov«, ønsker en tilpasning af sin arbejdstid og/eller sit arbejdsmønster.

40 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at formålet med Estrella Rodríguez Sánchez' anmodning i hovedsagen var såvel en nedsættelse af hendes arbejdstid som en efterfølgende tilpasning af hendes arbejdstid, efter at hun var vendt tilbage fra barselsorlov.

41 Henset hertil henvendte Domstolen sig i henhold til artikel 101 i dens procesreglement den 10. juni 2015 til den forelæggende ret med henblik på at få afklaret, i hvilken udstrækning et svar på de forelagte spørgsmål i det foreliggende tilfælde er nødvendigt med henblik på dens afgørelse af tvisten i hovedsagen.

42 Ved kendelse af 13. juli 2015, der blev afsagt som svar på denne opfordring, angav den forelæggende ret bl.a., at den orlov, ved hvis afslutning Estrella Rodríguez Sánchez fremsatte den ovennævnte anmodning, var blevet afholdt i henhold til artikel 48, stk. 4, i lov om arbejdstageres rettigheder. Ifølge den forelæggende ret svarer barselsorlov afholdt i henhold til denne bestemmelse i Spanien til forældreorlov som omhandlet i den reviderede rammeaftales § 2.

43 Det skal i denne forbindelse imidlertid bemærkes, at EU-retten sondrer mellem begrebet »barselsorlov« som navnlig omhandlet i direktiv 92/85 og »forældreorlov« som omhandlet i den reviderede rammeaftale, og at punkt 15 i de generelle betragtninger hertil desuden udtrykkeligt præciserer, at aftalen indeholder minimumsforskrifter for og bestemmelser om forældreorlov, »som ikke er det samme som barselsorlov«.

44 Som Domstolen allerede har fastslået vedrørende punkt 9 i de generelle betragtninger til rammeaftalen om forældreorlov, der vedlagt som bilag til direktiv 96/34, og som er affattet på samme måde som punkt 15 i de generelle betragtninger, tildeles forældreorloven forældre, for at de kan passe deres børn, og den kan tages, indtil barnet har nået en nærmere fastsat alder, der kan være op til otte år. Barselsorloven har et andet formål. Den skal sikre beskyttelsen af kvindens fysiske tilstand og det særlige forhold mellem moderen og barnet i perioden efter graviditeten og fødslen ved at undgå, at forholdet forstyrres, ved at moderen samtidig udøver sit erhvervsarbejde og derved udsættes for en dobbeltbelastning (jf. dom af 14.4.2005, Kommissionen mod Luxembourg, C-519/03, EU:C:2005:234, præmis 32).

45 Det skal derudover bemærkes, at Domstolen allerede i sin dom af 19. september 2013, Betriu Montull (C-5/12, EU:C:2013:571), havde anledning til at tage stilling til en kvalifikation i henhold til EU-retten af en orlov, som en mor tog i henhold til artikel 48, stk. 4, i lov om arbejdstageres rettigheder, da hendes barn blev født.

46 Hvad angår en sådan orlov har Domstolen bemærket, at direktiv 92/85 netop i artikel 8 garanterede retten til barselsorlov i mindst fjorten sammenhængende uger, herunder en obligatorisk periode på mindst to uger fordelt før og/eller efter fødslen i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis, og henvist til, at den omstændighed, at der i henhold til en lovgivning tildeles kvinder en barselsorlov på mere end fjorten uger, ikke er til hinder for, at orloven alligevel kan anses for at være en barselsorlov som omhandlet i artikel 8. Domstolen har ligeledes i denne forbindelse præciseret, at orlov som omhandlet i artikel 48, stk. 4, i lov om arbejdstageres rettigheder ikke vedrørte »forældreorlov« som omhandlet i direktiv 96/34 (dom af 19.9.2013, Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, præmis 45 og 46).

47 Domstolens bedømmelse i dom af 19. september 2013, Betriu Montull (C-5/12, EU:C:2013:571), vedrørende direktiv 96/34 og rammeaftalen vedrørende forældreorlov, der er vedlagt som bilag til dette direktiv, gælder ligeledes for så vidt angår direktiv 2010/18 og den reviderede rammeaftale, der, som det fremgår af punkt 15 i de generelle betragtninger og den reviderede rammeaftales § 2, stk. 1, ikke har indført nogen ændringer i denne sammenhæng.

48 Det fremgår af ovenstående bemærkninger, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, der vedrører situationer med genoptagelse af arbejdet efter »forældreorlov«, ikke kan fortolkes således, at den ligeledes omfatter en situation med genoptagelse efter »barselsorlov« som omhandlet i direktiv 92/85, der var den situation, som sagsøgeren i hovedsagen befandt sig i, da hun indgav den i nærværende doms præmis 40 omhandlede anmodning.

49 Ved kendelse af 16. marts 2016, indgået til Domstolen den 17. marts 2016, har den forelæggende ret desuden fremsat visse bemærkninger over for Domstolen efter generaladvokatens forslag til afgørelse, som blev fremsat den 3. marts 2016. I denne kendelse har den forelæggende ret begrundet, hvorfor det ifølge den ikke er nødvendigt, at Domstolen omformulerer det tredje spørgsmål i den retning, som generaladvokaten har foreslået i sit forslag til afgørelse, men at den bør besvare dette spørgsmål på baggrund af dets oprindelige formulering i forelæggelsesafgørelsen. Den har derfor anmodet Domstolen om at opfordre generaladvokaten til at udbygge sit forslag til afgørelse eller subsidiært at tillade den forelæggende ret at fremkomme med uddybende oplysninger i henhold til procesreglementets artikel 101.

50 Det skal i denne forbindelse indledningsvis bemærkes, at der ikke i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og i Domstolens procesreglement er fastsat bestemmelser om parternes eller den forelæggende rets mulighed for at indgive skriftlige bemærkninger til generaladvokatens forslag til afgørelse. Det er desuden alene Domstolen, som i henhold til procesreglementets artikel 101 kan anmode den forelæggende ret om at fremkomme med uddybende oplysninger (jf. dom af 13.5.2015, Rabal Cañas, C-392/13, EU:C:2015:318, præmis 32).

51 For så vidt som det antages, at den forelæggende ret med sin kendelse af 16. marts 2016 har haft til hensigt yderligere at uddybe det, den allerede har formuleret i sin kendelse af 13. juli 2015 som svar på Domstolens anmodning om uddybende oplysninger i den foreliggende sag, bemærkes følgende.

52 I kendelsen af 16. marts 2016 syntes den forelæggende ret at foreslå, at for så vidt som Estrella Rodríguez Sánchez' første anmodning ved hendes tilbagevenden fra barselsorloven om en tilpasning af hendes arbejdstid under sagen for den forelæggende ret, og således som de fremgår af denne doms præmis 29, blev efterfulgt af en genfremsættelse af denne anmodning på grundlag af et andet nationalt retsgrundlag, kan den anden anmodning ikke længere anses for at være fremsat ved sagsøgeren i hovedsagens tilbagevenden fra barselsorlov som følge af den tid, der er forløbet mellem fremsættelsen af disse to anmodninger.

53 Det skal i denne forbindelse imidlertid bemærkes, at selv om det antages, at den anden anmodning ikke længere skal anses for en anmodning, der er fremsat i forlængelse af barselsorloven som følge af den tid, der er forløbet mellem fremsættelsen af disse to anmodninger, kan den anden anmodning under alle omstændigheder ikke anses for en anmodning om en tilpasning af arbejdstider og -mønstre, som blev fremsat, da hun »vendte] tilbage fra forældreorlov« som omhandlet i den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, eftersom sagsøgeren i hovedsagen på ingen måde »vendte tilbage« til arbejdet efter en sådan orlov.

54 Det følger ganske vist af fast retspraksis, at det inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til artikel 267 TEUF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, både om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, og relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (jf. bl.a. dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

55 Det følger imidlertid ligeledes af fast retspraksis, at Domstolen af hensyn til efterprøvelsen af sin egen kompetence er beføjet til at undersøge de omstændigheder, hvorunder den nationale ret har forelagt sagen. Den samarbejdsånd, der er en forudsætning for, at den præjudicielle procedure kan fungere, indebærer, at den nationale ret for sit vedkommende skal tage hensyn til den opgave, som Domstolen varetager, og som er at bidrage til retsplejen i medlemsstaterne og ikke at udøve responderende virksomhed vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål (jf. bl.a. dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).

56 Begrundelsen for et præjudicielt spørgsmål er nemlig ikke, at Domstolen skal afgive responsa vedrørende sådanne spørgsmål, men at der foreligger et behov med henblik på selve afgørelsen af en retstvist (jf. bl.a. dom af 8.9.2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

57 I denne forbindelse er afvisning af at behandle en anmodning fra en national ret kun mulig, når det klart fremgår, at den af den nationale ret ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller når problemet er af hypotetisk karakter, og Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (jf. dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

58 Hvad for det første angår det tredje spørgsmål spørges der nærmere bestemt om, hvilke betingelser der skal være opfyldt, for at nationale bestemmelser eller aftaler mellem arbejdsmarkedets parter kan anses for at sikre en korrekt gennemførelse af den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, i national ret, og om bestemmelserne i artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder eller artikel 14.7 i Consum SCV's forretningsorden opfylder disse betingelser.

59 Som allerede anført i denne doms præmis 48 og 53 er det åbenlyst, at en situation som den, sagsøgeren i hovedsagen befinder sig i, ikke er omfattet af anvendelsesområdet for den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, som den forelæggende ret ønsker en fortolkning af, og at det ikke fremgår, hvorledes Domstolens svar på det tredje spørgsmål kan påvirke afgørelsen i hovedsagen.

60 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Domstolen ganske vist ved flere lejligheder har erklæret sig kompetent til at træffe afgørelse om anmodninger om præjudicielle afgørelser, der vedrørte EU-retlige bestemmelser, i tilfælde, hvor de faktiske omstændigheder i hovedsagen lå uden for EU-rettens anvendelsesområde, men hvor de pågældende EU-retlige bestemmelser blev gjort anvendelige af national ret på grund af en henvisning deri til disse bestemmelsers indhold (jf. bl.a. dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

61 Domstolen har nemlig fastslået, at såfremt den i national ret valgte regulering af situationer, der ikke er omfattet af anvendelsesområdet for den pågældende EU-retsakt, er hentet fra nævnte retsakt, har det afgjort interesse for Unionen, for at undgå senere fortolkningsuoverensstemmelser, at bestemmelser, der er hentet fra denne retsakt, fortolkes ensartet (jf. bl.a. dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).

62 En fortolkning fra Domstolens side af EU-retlige bestemmelser i situationer, der ikke er omfattet af dennes anvendelsesområde, er berettiget, såfremt disse bestemmelser er gjort anvendelige på sådanne situationer af national ret på direkte og ubetinget vis med henblik på at sikre en ensartet behandling af disse situationer og af de situationer, der er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde (jf. bl.a. dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

63 I den foreliggende sag fremgår det imidlertid på ingen måde hverken af de forklaringer, der fremgår af forelæggelsesafgørelsen, eller af de præciseringer, som den forelæggende ret har givet som svar på Domstolens anmodning om en uddybende forklaring, jf. denne doms præmis 41, at dette for så vidt angår den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, er tilfældet i spansk ret med henblik på den situation som den, sagsøgeren i hovedsagen befinder sig i.

64 Hvad navnlig angår artikel 34, stk. 8, i lov om arbejdstageres rettigheder, hvis anvendelse står i centrum for hovedsagen – således som fremhævet af den forelæggende ret, og som anført i denne doms præmis 31 – har denne ret i sin kendelse af 16. marts 2016, der er nævnt i denne doms præmis 49, bekræftet, at den nationale bestemmelse, som ifølge den spanske regering overflødiggør en gennemførelse af den reviderede rammeaftales § 6 stk. 1, i national ret, ikke gør adgangen til den rettighed, som den indfører, betinget af en genoptagelse af arbejdet efter en forældreorlov, hvilket ville være forståeligt, når forældreorloven afholdes på deltid.

65 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at denne nationale bestemmelse, der blev indført i lov om arbejdstageres rettigheder ved Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (forfatningslov 3/2007 med henblik på effektiv ligestilling mellem kvinder og mænd) af 22. marts 2007, dvs. mere end to år før indgåelsen af den reviderede rammeaftale, ikke specifikt vedrører en genoptagelse af arbejdet efter orlov, men generelt indfører en ret for alle arbejdstagere til at tilrettelægge længde og fordelingen af deres arbejdstid med henblik på effektivt at gøre deres ret til at forene deres privatliv, familieliv og arbejdsliv gældende i henhold til retningslinjer, der skal fastsættes i en kollektiv overenskomst eller i en aftale med arbejdsgiveren.

66 Det må under disse omstændigheder fastslås, at den forelæggende rets udsagn, som fremgår af denne doms præmis 64, ikke er tilstrækkeligt til, at det kan fastslås, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, som giver arbejdstagere mulighed for at anmode om en tilrettelæggelse af deres arbejdstid, når de vender tilbage fra forældreorlov, af en bestemmelse i spansk ret, som henviser til denne paragraf, på direkte og ubetinget vis er gjort anvendelig på situationer, hvor der er tale om en tilbagevenden efter barselsorlov, eller på andre situationer, som ikke vedrører en tilbagevenden fra forældreorlov, og at den nationale lovgivning således, med henblik på løsning af de situationer, der ikke er omfattet af

anvendelsesområdet for denne EU-retlige bestemmelse, har villet tilpasse sig de løsninger, der er lagt til grund i sidstnævnte bestemmelse med henblik på at sikre en ensartet behandling af disse situationer, og af de situationer, der er omfattet af dette anvendelsesområde.

67 Henset til den omstændighed, at en situation som den, sagsøgeren i hovedsagen befinder sig, som anført ovenfor ikke er omfattet af anvendelsesområdet for den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, og henset til den retspraksis, der er henvist til i denne doms præmis 55-57, kan det tredje spørgsmål, som vedrører § 6, stk. 1, ikke antages til realitetsbehandling.

68 Hvad for det andet angår det fjerde spørgsmål skal det bemærkes, at eftersom det er åbenlyst, at den reviderede rammeaftales § 6, stk. 1, ikke finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, er et svar på dette spørgsmål, der nærmere bestemt drejer sig om, hvorvidt EU-retten skal fortolkes således, at denne paragraf i mangel af nationale foranstaltninger til gennemførelse af denne kan have en såkaldt »horisontal« direkte virkning, irrelevant med henblik på en løsning af hovedsagen.

69 Selv om det antages, at denne bestemmelse kan tillægges en sådan horisontal direkte virkning, kan sagsøgeren nemlig ikke påberåbe sig denne virkning, eftersom hun ikke befinder sig i en situation, som er omfattet af anvendelsesområdet for samme bestemmelse.

70 Det følger heraf, henset til den retspraksis, som der er henvist til i denne doms præmis 55-57, at det fjerde spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling.

71 Eftersom den forelæggende ret alene stillede det første og det andet spørgsmål, der vedrører henholdsvis den reviderede rammeaftales § 1, stk. 2, og § 8, stk. 2, med henblik på en mulig anvendelse af samme rammeaftales § 6, stk. 1, i hovedsagen, således som allerede anført i denne doms præmis 38, er det endelig i det foreliggende tilfælde unødigt at besvare disse spørgsmål. Eftersom det tredje og det fjerde spørgsmål, som vedrører § 6, stk. 1, ikke kan antages til realitetsbehandling, ses det nemlig ikke, hvorledes en besvarelse af disse to spørgsmål i det foreliggende tilfælde på nogen måde vil kunne påvirke udfaldet af hovedsagen, og dermed heller ikke, hvorledes disse spørgsmål har forbindelse med tvistens realitet eller genstand, og derfor skal disse spørgsmål med henvisning til den retspraksis, der er henvist til i denne doms præmis 55-57, ligeledes forkastes.

72 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at anmodningen om præjudiciel afgørelse må afvises.

Sagens omkostninger

73 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Den anmodning om præjudiciel afgørelse, som er indgivet af Juzgado de lo Social nº 33 de Barcelona (arbejdsret nr. 33 i Barcelona, Spanien), afvises.

Underskrifter